

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ В. НЕСТАЙКА

Анотація. У статті представлені твори В. Нестайка, запропоновані прийоми роботи з ними, як прогресивний інструмент розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.

Ключові слова: учні початкової школи, пізнавальний інтерес, художні твори В. Нестайка.

Abstract. The article presents the works of V. Nestayko, suggests methods of working with them as a progressive tool for developing the cognitive interest of primary school pupils.

Keywords: primary school pupils, cognitive interest, V. Nestayko's works.

У сучасній початковій освіті одним із пріоритетних завдань є формування стійкого пізнавального інтересу учнів, що обумовлено як загальноосвітніми вимогами, так і потребою у вихованні активної, творчої та мислячої особистості, здатної до саморозвитку та самонавчання. Твори Всеволода Нестайка мають винятковий потенціал для розвитку пізнавального інтересу учнів початкової школи, так як його книги наповнені гумором, фантастикою, динамічними сюжетами. У творах письменника переважають добрі герої, які близькі й зрозумілі сучасним дітям, що створює емоційний зв'язок між книгою та учнем. Завдяки захоплюючим пригодам, школярі охоче читають і самотійно, і на уроках, що сприяє розвитку пізнавального інтересу. Через аналіз вчинків героїв, обговорення альтернативних рішень, створення власних версій продовження історій діти розвивають вміння мислити нестандартно та самотійно. Легка мова, дотепні діалоги та фантастичні елементи відповідають пізнавальним інтересам дітей 6-10 років.

На важливості розвитку пізнавального інтересу учнів наголошено у Державному стандарті початкової освіти, концепції «Нова українська школа», типових та авторських навчальних програмах тощо. Наукові дослідження І. Бега, Г. Кіт, Л. Любчак, О. Савченко, О. Пометун, Р. Шияна розкривають актуальність та способи розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.

У працях Г. Кіт поняття «пізнавальний інтерес» трактується як «внутрішнє прагнення дитини дізнатися щось нове, розширити свої знання про навколишній світ, отримати відповіді на запитання, що її цікавлять. У молодшому шкільному віці пізнавальний інтерес проявляється через активну допитливість, захоплення навчальними завданнями, бажання ставити запитання, участь у пізнавальній діяльності не лише заради оцінки, а із внутрішньої потреби знати більше» [2, с. 112]. Характерними ознаками пізнавального інтересу учнів початкової школи визнано: допитливість (прагнення дізнаватися нове), активність (участь у діалогах, обговореннях, дослідженнях); емоційна залученість (щирі емоції під час пізнання нового); самостійність (ініціатива у навчальній діяльності); стійкість (зацікавленість, яка не згасає після першої труднощі) [1, с. 265].

У наукових працях Н. Комарівської та І. Лапшиної визначено, що «дитяча література відіграє важливу роль у формуванні світогляду, моральних орієнтирів і пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку. Вона відкриває дитині світ у захопливій, образній, емоційній формі, що особливо важливо на етапі, коли мислення дитини є наочно-образним» [5, с. 45].

У початковій школі молодші школярі знайомляться з творами С. Дериманського («Чудове Чудовисько», «Крамничка тітоньки Мальви», «Маляка – принцеса Драконії», «Бабуся оголошує війну»), О. Іваненко («Тарасик», «Друкар книжок небачених (про Івана Федорова)», «Лісові казки»), Г. Бойко («Сміхограйка», «Веселі вірші», «Де це видно, де це чувано»), Н. Забіли («Катруся вже велика», «Ясоччина книжка», «Оповідання та казки для дітей»).

У своїй статті хочемо звернути увагу на твори Всеволода Нестайка, одного з найулюбленіших дитячих письменників в українській літературі. Його

твори сприяють не лише розвитку мовлення, а й активізують пізнавальну діяльність молодших школярів. Казково-пригодницькі історії письменника створюють міцний фундамент для обдумування та аналізу поведінки героїв, їх вчинків у різних життєвих ситуаціях.

Книга «Лісова школа» Всеволода Нестайка – це збірка веселих, дотепних історій про звірят, які навчаються у лісовій школі, це справжня міні-модель шкільного життя, що має величезний потенціал для формування стійкого пізнавального інтересу учнів початкової школи. Через кумедні ситуації та поведінку героїв (Кося Вухань, Колько Колючка, Рудик Лисовенко, Боря Сук) діти дізнаються про важливі моральні якості: чесність, працьовитість, повагу. Школярі легко впізнають себе в образах персонажів, що створює ефект залучення й дозволяє обговорювати реальні ситуації у освітньому процесі. Гумористичне сприйняття матеріалу активізує емоційне залучення та підвищує інтерес до читання. Використання тварин як героїв розширює уяву, стимулює мислення та розвиває креативність. Твір легко адаптується до різних форм роботи: рольові ігри, театралізації, обговорення, малювання, продовження історії – усе це пробуджує інтерес і мотивацію до навчання. Завдяки яскравим діалогам та дотепному стилю В. Нестайка учні вчать висловлювати власну думку, переказувати, аналізувати поведінку персонажів.

Працюючи з молодшими школярами, можна пропонувати дітям створити власну «лінійку в лісовій школі» або написати «щоденник одного з героїв». Також можна провести гру «Вгадай героя», створити комікс за мотивами історії, провести гру-драматизацію або ж інсценізувати «урок у лісовій школі» тощо.

На нашу думку, «Лісова школа» – не просто цікавий твір для читання, а справжній дидактичний інструмент, який природно інтегрується в освітній процес, формуючи не лише пізнавальний інтерес, а й моральні якості, соціальні навички та любов до читання.

«В Країні Сонячних Зайчиків» – один із найвідоміших творів В. Нестайка, справжня перлина української дитячої літератури, що поєднує пригоди, казковість та глибокий філософський зміст. Головний герой, хлопчик Сергійко,

потрапляє до казкової країни Сонячних зайчиків, де панують добро, світло і щирість. Разом зі своїм другом, зайчиком Кульком, він переживає безліч пригод, пізнає істинні цінності дружби, честі та відваги. Протистоять їм жителі країни Злоби – темні сили, які уособлюють негативні риси людини.

Сонячні зайчики – символи світла, чарівні створіння, які борються зі злом, несуть добро, радість і щирість. Їхній образ пробуджує в дітей уяву, спонукає до співпереживання та виховує етичні норми поведінки. Саме через такі позитивні образи діти не лише захоплюються пригодами, а й непомітно засвоюють важливі моральні уроки. Казковий світ В. Нестайка відкриває безмежні можливості для інтеграції елементів гри, творчості й дослідження в освітній процес. Твір надихає школярів на власну творчість, допомагає глибше осмислити поняття добра і зла, світла і темряви, щирості й підступності. Саме це й активізує пізнавальну діяльність дитини, мотивує до читання, аналізу й обговорення.

Працюючи над цим твором, для розвитку пізнавального інтересу школярів можна запропонувати:

- створити «казкову мапу» Країни Сонячних Зайчиків із позначенням місць, де відбувалися події;
- провести диспут «Чому зло не перемогло?» – це допоможе учням осмислити моральні цінності героїв;
- написати лист від імені Сергійка або зайчика Кулька іншому персонажу або власному другу;
- намалювати ілюстрації до улюблених сцен і організувати шкільну виставку;
- запропонувати учням вигадати власну казку у стилі «Сонячних зайчиків», у якій вони поборють власні «темні сили» – страх, невпевненість, образи.

Ми переконані, що казковий сюжет твору є глибоко виховним та пізнавальним інструментом, його можна ефективно використовувати як в рамках уроків літературного читання, так і в інтегрованих заняттях у початковій школі.

Твір «Пригоди журавлика» – це ніжна, зворушлива історія, наповнена любов'ю до природи, добром і теплом. Вона легко сприймається молодшими

школярами, допомагає формувати екологічне мислення, емоційно-ціннісне ставлення до світу, розвиває уяву та співчуття. Читаючи твір, діти навчаються доброзичливості, милосерддю, чуйності, відповідальності. Образ журавлика викликає емпатію, бажання захистити слабших. Через оповідь про птахів учні дізнаються про сезонні зміни, міграцію журавлів, їхню поведінку, стимулюють розвиток пізнавального інтересу до природного середовища. Твір гармонійно поєднує елементи художнього слова з науково-пізнавальною інформацією, відкриваючи дітям нові знання в доступній, образній формі. Перед початком читання з дітьми можна провести бесіду «Що ми знаємо про журавлів?»; розглянути ілюстрації, фото журавлів, прослухати їхні голоси, підготувати повідомлення про життєдіяльність журавлів. По завершенню читання твору школярам можна запропонувати створити малюнок для ілюстрації епізоду, що найбільше вразив, написати есе: «Що було далі?», «Лист від журавлика», створити міні-виставу за твором, колективно зробити плакат або аплікацію «Повернення журавлика» тощо.

Ми вважаємо, що твір «Пригоди журавлика» не лише формує любов до літератури, а й сприяє гармонійному розвитку емоційної, моральної та пізнавальної сфери дитини; його варто включати до системи екологічного виховання у молодших школярів.

«Чарівні окуляри» В. Нестайка – це невеликий за обсягом, але глибокий за змістом твір, що поєднує фантастичний елемент із реаліями дитячого життя. Через казкову ситуацію автор порушує важливі морально-етичні питання: сприйняття людей, чесність, доброту, уміння бачити добро в оточуючих. Розвитку пізнавального інтересу учнів сприятиме на початку вивчення твору бесіда «Чи завжди ми бачимо справжніх людей?», диспут «Чарівні окуляри – що вони могли б показати?» або ж виготовлення «чарівних окулярів» власноруч та самостійне пояснення способів їхнього використання. Працюючи над цим твором можна запропонувати молодшим школярам написати коротке есе або лист: «Що б я побачив у чарівних окулярах?», створити комікс або міні-книжку з ілюстраціями до епізодів твору, провести сюжетно-рольову гру «Дарую тобі чарівні окуляри», порівняти поведінку героїв до й після «перевтілення» тощо.

На нашу думку, «Чарівні окуляри» – чудовий інструмент для розвитку емоційного інтелекту та пізнавального інтересу молодших школярів.

Отже, у сучасній початковій школі розвиток пізнавального інтересу є важливим чинником якісного навчання і гармонійного розвитку особистості. Аналіз наукових джерел свідчить про те, що дитяча художня література є потужним засобом стимулювання пізнавальної активності, критичного мислення, емоційного й морального становлення дитини. Твори В. Нестайка, зокрема, «Лісова школа», «В Країні Сонячних Зайчиків», «Пригоди журавлика» і «Чарівні окуляри» є особливо цінними для формування пізнавального інтересу, адже поєднують яскраву художню форму з глибоким змістом, доступним для дитячого сприйняття. Вони спонукають школярів до роздумів, творчої діяльності, обговорення моральних ситуацій і формують позитивне ставлення до читання. Практичні методи роботи з цими творами – інтерактивні бесіди, малювання, інсценізації, рольові ігри, написання есе та листів – сприяють активному залученню учнів до освітнього процесу.

Таким чином, дитяча література, зокрема, творчість В. Нестайка, є ефективним дидактичним ресурсом, що не лише урізноманітнює уроки літературного читання, а й поглиблює пізнавальний інтерес школярів до навколишнього світу, розвиває критичне, логічне та творче мислення, комунікативні якості, покращує словниковий запас.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С.Гончаренко. К.: Либідь, 1997. 367 с.
2. Кіт Г.Г. Формування дослідницьких умінь як складової сенсорно-пізнавальної компетентності дітей дошкільного віку. Стандарти дошкільної освіти: дискурс науки і практики : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 квітня 2014 року, м. Київ / редкол.: В.О.Огнев'юк, Л.Л.Хоружа, В.І.Юрченко,, Г.В.Беленька. Київ : Київ. ун-т ім.. Б.Грінченка, 2014. С. 112-120.
3. Комарівська Н., Колеснік К., Франчук Н., Стахова І. Літературознавчі основи вивчення творів різних жанрів дітьми старшого дошкільного й молодшого шкільного віку. *Наукові записки: [збірник наукових статей]* / М-во освіти і науки України, Укр. держ. Ун-т імені Михайла Драгоманова; упор. Л.Л. Макаренко. Київ: Видавничий дім «Гельветика». 2025. Випуск CLIX (159). С. 74-82.
4. Лазаренко Н. І. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти. *Початкова школа. 1999. №5.* С.13-16.
5. Лапшина І.М., Комарівська Н.О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку. *II*